

264604

TÜRK DİLİNE GÖNÜL VERENLER

Yabancı Türkologlar

Dilimiz Kimliğimizdir

Editör:
Ahmet BURAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphane	
Dem. No:	264604
Tas. No:	271

Ankara
AKÇAĞ
2017

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

30 Kasım 2018

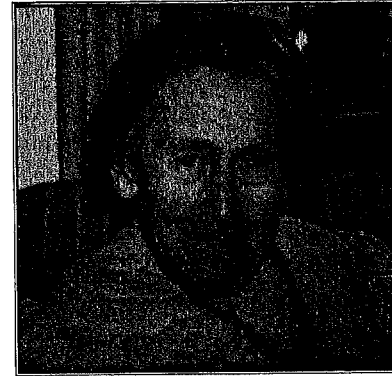

ANNEMARIE VON GABAIN
(1901-1993)

070464

(MARYAM APA)'DAN ANILAR

Osman F. SERTKAYA*

Annemarie von Gabain 4 Temmuz 1901'de Mörchingen'de doğdu. General Arthur von Gabain'in kızıdır. İlk, Orta ve Lise tahsilini Mainz ile Brandenburg'da yaptı. Üniversite tahsili için Berlin'e geldi. 1923-1930 yılları arasında Erich Haenisch ile Otto Franke'nin Sinoloji (Çince) ve Wilhelm Bang-Kaup'un Türkoloji (Türkçe) derslerine devam etti. Lisans tezi Sinoloji sahasındadır. Gabain'in üniversiteden sınıf arkadaşlarından ikisi

sonradan çok tanınmış birer Türkolog oldular. Bunlardan ilki Tatar Türkü Gabdurraşid Rahmatı (= Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat), diğeri ise Karl Heinrich Menges'tir.

Almanların 1903-1914 yılları arasında Orta Asya'da yaptıkları bilim seyahatleri sonucunda Berlin'e getirdikleri malzeme, Friedrich Wilhelm Karl Müller tarafından *Uigurica* başlığı ile (1908, 1910, 1920 ve 1931'de 4 cilt olarak), Albert August von Le Coq tarafından da *Türkische Manichaica aus*

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Emekli Öğretim Üyesi.

05 ŞUBAT 1993

- 986 GRUBER, E.A. & HAUENSCHILD, I. Schriftenverzeichnis Annemarie von Gabain. *Scholia: Beiträge zur Turkologie und Zentralasienkunde, A. von Gabain...* dargebracht. Hrsg. K. Röhrborn u. H.W. Brands. Wiesbaden: Harrassowitz, 1981, pp.233-243.

19 EYLÜL 1995

- 36 SINOR, D. In memoriam Annemarie von Gabain. *Eurasian Studies Yearbook*, 66 (1994) pp.171-172

R242 *Memoriae Munusculum: Gedenkband für Annemarie v. Gabain*. Ed. Röhrborn, K. & Veenker, W. Wiesbaden, 1994.

Menz, A. *TULIP: Turkish Linguistics Post*, 8 (1995), pp.3-4 (G)

22 ARALIK 1999
MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

19 EYLÜL 1995

- 13 DÉCSY, G. Annemarie v. Gabain's autobiographische Notizen. *Eurasian Studies Yearbook*, 66 (1994) pp.172-174

30 MART 1994

- 12 RÖHRBORN, K. Nachruf: Annemarie von Gabain (1901-1993). *TULIP: Turkish Linguistics Post*, 7 (1994) pp.2-3

YAPILAN İZLENİMLER
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 12 RÖHRBORN, K. Nachruf: Annemarie von Gabain (1901-1993). *TULIP: Turkish Linguistics Post*, 7 (1994) pp.2-3

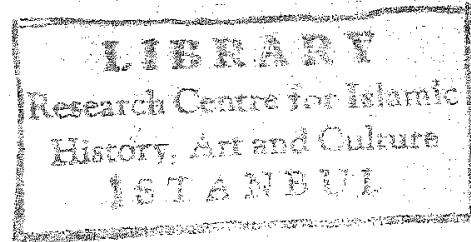
03 ŞUBAT 1997

Ural-Altäische Jahrbücher

Fortsetzung der „Ungarischen Jahrbücher“

„AL BITIG“

FESTGABE ANNEMARIE VON GABAIN

Band XXXIII · Heft 1—2 · August

1961

OTTO HARRASSOWITZ · WIESBADEN

ANNEMARIE V. GABAIN
PROFESSOR FÜR TÜRKISCHE PHILOLOGIE
UND CHINESISCHEN BUDDHISMUS
AN DER UNIVERSITÄT HAMBURG
DEM REDAKTIONSMITGLIED
UND DER LANGJÄHRIGEN MITARBEITERIN
DER URAL-ALTAISCHEN JAHRBÜCHER
UNSERER „MARYAM APA“
ZUR VOLLENDUNG DES 60. LEBENSJAHRES
AM 4. JULI 1961
IN VEREHRUNG DARCEBRACHT
VON FREUNDEN, FACHGENOSSEN
UND SCHÜLERN

GABAE (Gk. Gábai), the name of two places in Persia and Sogdiana.

1. A town in Persis with the name Gábai, which apparently is derived from an unattested stem. OPers. **Gaba-* (for an etymological hypothesis see Henning), is mentioned by Strabo (15.3.3) as being situated "somewhere in the upper (i.e., inland) parts of Persis" and being the site of a royal palace of the Achaemenid kings. Ptolemy (*Geography* 6.4.7) listed *Gábai* among the towns in Persis, although the coordinates given by him would lead one to suppose instead a location south-east of Persepolis. According to Polybius (31.9.3), Antiochus IV Epiphanes died in *Gábai* in 164 B.C.E., if the obviously rather ancient manuscript reading *en Tábaïs* has been rightly corrected into *Gábais* by Friedrich Carl Andreas (which interpretation has been rejected, however, by Altheim and Stiehl, p. 567). The same mistake (*T-* vs. *G-*) seems to have also occurred in Curtius Rufus (5.13.2), who mentions *Tabae* as a town in extreme Paratacena (i.e., in the Median-Persian border zone), to which Alexander came when pursuing Darius III.

The province of *Gabēné* is mentioned by Diodorus (19.26.1, 5; 34.7; cf. Polyaeus 4.6.13) and Plutarch (*Eumenes* 15.4, where the ethnic name *Gabēnoi* is found) in connection with the power struggle between Eumenes and Antigonos I in 317 B.C.E. Ptolemy (*Geography* 6.4.3) enumerated the Gabaeans (*Gabaíoi*) as living above the Uzaeans (i.e., the people of Kūzestān or the Elamites), and Strabo (16.1.18), drawing from another source, has *Gabiané* as a province of Elymais.

Since Andreas (apud Hoffmann, p. 132 n. 1130) had identified Gábai with Ar. Jay (see Schwarz, *Iran*, p. 586 n. 1), the ancient name of Isfahan (more exactly perhaps of the capital of the province Isfahan) in the works of early Muslim geographers like Yāqūt, Ya'qūbī, Tabarī, etc., that location has become customary, even if the campaigns of the year 317 B.C.E. might not be supposed to have taken place so far in the north. Later also the Middle Persian name of Sasanian Isfahan, i.e., *Gay*, was found in the *Šahrestānīhā ī Ērān* (sec. 53; see Markwart, *Provincial Capitals*, p. 104).

The definitive proof of this identification at last was provided by the trilingual evidence of Šāpūr's inscription at Ka'ba-ye Zardošt (cf. first Henning; now Back, p. 213), which once mentions Wārzīn, the satrap of Gay (Pers. *w'lcn ZY gdy štrp*, l. 33; Parth. *w'rz'n g'b hštrp*, l. 27; Gk. *Gouarzin Gē satrápou*, l. 63). This provides, as it were, the missing link between Gk. *Gábai* and the late Sasanian forms.

2. The same name (Gk.) *Gabai* (accented this way, however) is attested for a stronghold in the no man's land between Sogdiana and the land of the Massagetian Scythians, where, in 328 B.C.E., the Bactrian nobleman and commander Spitamenes and his followers persuaded about 3000 Scythian horsemen to join them in attacking Sogdiana (Arrian, *Anabasis* 4.17.4, where the variant reading *Bagai*

must be given up). That town is not known elsewhere and can not be located precisely. It seems quite probable that its name is identical with Av. *Gauua-* (a region near Sogdiana in *Yt.* 10.14) and *Gāūua-*, acc. *Gāum* (described as "inhabited by Sogdians" in *Vd.* 1.4) and thus is homophonous only in Greek with the Persian toponym (see Humbach, p. 32).

Bibliography: F. Altheim and R. Stiehl, *Geschichte Mittelasiens im Altertum*, Berlin, 1970. M. Back, *Die sassanidischen Staatsinschriften*, Acta Iranica 18, Leiden, Tehran, and Liège, 1978. W.B. Henning, "Gabae: Additional Note," *Asia Major*, N.S. 2, 1951, p. 144; repr. in idem, *Selected Papers* II, Acta Iranica 15, Leiden, 1977, p. 357. G. Hoffmann, *Auszüge aus syrischen Akten persischer Märtyrer*, AKM 7/3, Leipzig, 1880. H. Humbach, ed. and tr., *The Gāthās of Zarathushtra and the Other Old Avestan Texts*, collab. by J. Elfenbein and P. O. Skjærvø, I, Heidelberg, 1991. Marquart, *Ērānšahr*, pp. 28 f. Idem (Markwart), *Provincial Capitals*, pp. 21, 104. Idem, *Untersuchungen zur Geschichte von Eran* II, Leipzig, 1905, p. 32. Schwarz, *Iran*, pp. 585 f. [F.] Weissbach, "Gábai," in Pauly-Wissowa, VII/1, col. 411.

(RÜDIGER SCHMITT)

✓ **VON GABAIN, ANNEMARIE** (b. 7 April 1901, d. 15 January 1993), German scholar who worked in the field of Central Asian (primarily Turkic) studies, first as a linguist but later as an art historian. After completing a dissertation in Sinology, von Gabain studied Turcology with Johann Wilhelm Bang Kaup (q.v.), the founder of the Berlin school of Turkic studies, and she began to work on the Old Turkic materials kept at the Academy of Sciences in Berlin. Although she left Berlin after the Second World War, she remained in close contact with the Academy there. She published the first grammar of Old Turkic in 1941. While still working with Bang Kaup, she also had contacts with Iranologists such as Heinrich Junker and Wolfgang Lentz and gave advice as well on Chinese and Buddhist questions to the editors of Middle Iranian texts (see, e.g., F. Müller, "Soghdische Texte II," *SPAW*, 1934, pp. 504, 550 n. 1). Her association with Iranologists continued even while she was working on the objects of art and history from the Central Asian expeditions. During her visits to Berlin she

Annemarie von Gabain.
Photograph courtesy of
P. Zieme.

ENCYCLOPAEDIA IRANICA, VOL. X, 2001 NEW YORK.

PP. 235-237 .(ISAM KTP 82308.)

15.01.2002
 MADE YAKHCHAYAN
 SOVA GABAIN

M. Albayrak

Materialia Turcica ~~6, 1980~~ Bochum

Cilt 6 (1980), Bochum 1983,

S. 149-151.

der Finn.-ugrischen Gesellschaft Helsinki, der Türk Dil Kurumu, der Akademie der Wissenschaften zu Mainz sowie die Ehrenmitgliedschaften in der Toyo Bunko, Tokio und der Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, der Türk Dil Kurumu, der Societas Uralo-Altaica, deren Geschäftsführende Präsidentin A. von Gabain von 1964 bis 1976 war. Anlässlich ihres 80. Geburtstages veranstalteten die Societas Uralo Altaica und die Universität Hamburg ein Symposium, an dem viele Fachvertreter aus aller Welt teilnahmen, um der Jubilarin zu gratulieren und ihr ihre Verbundenheit zu zeigen. Diese freundschaftliche Verbundenheit mit den Fachgenossen aus aller Welt und in mehreren Generationen war auch für Annemarie von Gabain stets ein besonderes Anliegen. Diese weltweiten freundschaftlichen Kontakte zu den Kollegen spiegeln sich auch wider in der Festschrift, die Annemarie von Gabain zu ihrem 80. Geburtstag überreicht wurde: sie trägt den Titel: "SCHOLIA, Beiträge zur Turkologie und Zentralasienkunde, dargebracht von Kollegen, Freunden und Schülern".

Wie wichtig für Annemarie von Gabain die Verbindung zu ihren Fachkollegen in aller Welt ist und wie sehr sie sich für eine engere Verständigung der Fachvertreter untereinander einsetzt, mag auch die Tatsache verdeutlichen, daß die Jubilarin trotz ihres hohen Alters im September 1982 einer Einladung in die VR China folgen konnte, um dort in Peking, Tun-huang, Ürümqi und Turfan Vorlesungen zu halten.

Prof. Dr. Annemarie von Gabain — "Meryem Apa" zum 4.7.1981

von Osman F. Sertkaya (Istanbul)

Seit etwa 100 Jahren haben sich in der turkologischen Forschung verschiedene Schulen herangebildet, so die russische, die ungarische und die deutsche turkologische Schule. Vor allem die Wegbereiter der deutschen Schule, A. von Le Coq, F.W.K. Müller und Willi Bang-Kaup haben sich einen Namen gemacht. Der Turkologe Willi Bang-Kaup hat sich zusammen mit zwei Studenten an die Erforschung der alten uigurischen Texte begeben; diese beiden Studenten haben später seine Arbeit fortgesetzt - es waren Prof. Dr. Annemarie von Gabain und Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat.

A. von Le Coq, F.W.K. Müller, W. Bang-Kaup, A. von Gabain und R.R. Arat kann man als die erste Generation bezeichnen, die sich um die Erforschung der uigurischen Tex-

Geceleri yıldızları saymakla vakit geçiriyorum,
Modası geçmiş şarkılar yine dudaklarımda.
Yeşil mantolu bir kız geçti önümden
Sanki sen varsın yanımda.

Yıllar geçiyor, sen de yalnızsın, benim gibi
Oralarda nasıl vakit geçiriyorsun bilemem ki?
En güzel şarkılar söyleniyor radyoda
Sensiz dinleyemem ki?

ŞAHİNKAYA DİL — (Anlatır, hüznü) "Mektup" yaşamış ya da yaşamaya hazır bir şeylerin şiiridir bir yerde. Yaşamak aslında hayal etmektir. Hatıralar, hayaller, düşler, öfkeler, çağıl çağıl sularca akıp gidiyor şu an gözlerimin önünden. Yıl 1990. Ankara'dayım. Saçlarım ağarıp dökülmüş. Gereği kadar bir yıpranmış beden, yaralı bir ruh kalmış o eski Ben' den geriye...

O şimdi nerelerde, bilir miyim? O beni hatırlar mı, nereden bilebilirim? Sanırım, hayattadır, yaşantısı değişmiştir. Ben ise, çoluk çocuğa karışmış bir adamım. Şairliğim sürüyor sürmesine, ama o adam değilim artık... Birdenbire çıkıp gelirse karşıma, o yıllar önceki coşkuları, esintileri yaşamak mümkün mü?

Her şey hatıralarda kaldı artık. Her şey hatıralarda, o sahil kentinde ve Ahır dağlarının yamacına bakan yerlerde. Maraş'ta, Ankara'da... Ama ben, şu an

Yine seni düşünüyorum iki gözüm,
Yağmurlu, karlı geceler sonu...

ANNEMARIE VON GABAIN
(1901 - 1993)

PROF. DR. HASAN EREN

1993 yılının ilk ayında Alman Türkolojisi ağır bir yitik verdi. Türklük bilimi ve özellikle eski Türkler ve dilleri alanında değerli çalışma ve yayınlar yapmış olan Prof. Dr. Annemarie von Gabain, 15 Ocak 1993 günü Berlin'de yaşama gözlerini yumdu.

Prof. Annemarie von Gabain 4 Temmuz 1901'de Mörchingen'de doğmuştur. Orta öğrenimini bitirdikten sonra Berlin Üniversitesinde tanınmış Sinolog Otto Franke'nin yanında çalışmış, onun derslerine ek olarak Türkolog Wilhelm Bang'ın derslerine de devam etmiştir. Turfan kazılarında bulunan Uygur yazmaları üzerinde çalışan Bang, Gabain'in Sinoloji bilgisinden yararlanmıştı. Uygurca yazmaların işlenmesi. Bang ile Gabain arasındaki ortak çalışmalar sonunda gerçekleşmiştir. Bu yazmaları Bang, Gabain ile ortak bir çalışma yaparak *Türkische Turfantexte* adı altında yayımlamıştır (6 bölüm, 1929-1934). *Analytischer Index zu den fünf ersten Stücken der türkischen Turfantexte* (1931) adlı eser de bu ortak çalışmaların bir ürünüdür.

Bang'ın ölümü (1934), Gabain'in Uygur yazmaları üzerindeki çalışmalarını aksatmamıştır. Berlin Akademisindeki eski Türkçe yazmaların işlenmesini büyük bir çaba ile sürdüren Gabain, bu dizide yeni yayınlar yapmıştır (VIII, 1954; IX, 1958, W. Winter ile birlikte; X, 1959, T. Kowalski ile birlikte). Bunlardan başka, F. W. K. Müller'in *Uigurica* adlı eserinin IV. kitabını da yayımlamıştır (1931).

Gabain'in Eski Türkçe ve Uygurca alanında birçok çalışması daha vardır: *Uigurische Studien* (*Ungarische Jahrbücher* X, 1930, W. Bang ile birlikte); *Die uigurische Übersetzung der Biographie Hüen-tsangs* (1935); *Briefe der uigurischen Hüen-tsang Biographie* (*Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften* 29: 371-415, 1938); *Alt-türkisches Schrifttum* (1950); *Die Frühgeschichte der Uiguren* (1952).

Gabain'in Eski Türkçe ve Uygurca alanındaki en büyük eseri *Alttürkische Grammatik* (Leipzig 1941, 2. bas. Wiesbaden 1950, 3. bas. Wiesbaden 1974)'tir.

Türk Dili, sayı: 495 (1993/I)
Mart-1993 (Ankara) s. 213-215.

(070464)

von Gabain, Annemarie, born 4 July 1901 at Mörchingen, Lothringen (Lorraine), she grew up in various garrison towns where her father was stationed as a Prussian officer. She studied Chinese and Turkology at Humboldt Universität, Berlin, and did post-doctoral studies in China, 1931-1932. Through the good offices of Prof. Afetinan, she was a visiting professor at Ankara Üniversitesi, 1935-1937. In 1944 she published *Özbekische Grammatik*, of which only twenty advance copies were distributed. The rest was confiscated after the war on account of objectionable remarks to the Soviet Union. From 1949 until her retirement in 1966, she was professor of Turkology at the Universität Hamburg, though much in the shadow of the arrogant and domineering Spuler. She donated her private papers during her lifetime, particularly to her former student Şinasi Tekin. Friends presented her with *Scholia; Beiträge zur Turkologie ... A. von Gabain zum 80. Geburtstag* (1981). Her writings include *Einführung in die Zentralasienkunde* (1979). She died at an old age home in Berlin on 15 January 1993. *Index Islamicus* (5); Schoeberlein; *Ural-Altische Jahrbücher* 12 (1993), pp. 1-5

Gabbay, Rony E., born 20th cent. at Baghdad, he received a doctorate in 1959 at Genève for *A political study of the Arab-Jewish conflict*. His other writings include *Communism and agrarian reform in Iraq* (1978), and *Economic development in a small island economy; a study of the Seychelles Marketing Board* (1992). LC; Note

von der Gabelentz, Hans Georg Conon, born 16 March 1840 at Poschwitz, Germany, he studied law and philology at Leipzig, where he received a Dr.phil. in 1876 for his thesis, *Thai-Kih-Thu, des Tschu-Tsi Tafel des Urprinzipes mit Tschu-hi's Commentare nach dem Hoh-pih-sing-li, chinesisch mit mandschurischer und deutscher Übersetzung*. He practised law from 1864 to 1878, when he was appointed a professor of East Asian languages at Leipzig. In 1899 he accepted a chair at Berlin. His research focused on comparative linguistics. His writings include *Sprachwissenschaft, ihre Aufgaben, Methoden und bisherigen Ergebnisse* (1891). He died in Berlin, 11 December 1893. DBE; DBIInd (3)

Gabelli, Ottone, born 25 March 1880 at Reano del Rojale (Udine), he graduated in law in 1904 from the R. Università di Padova. He served with the Ministry of the Interior from 1905 to 1914, when he joined the Ministero delle Colonie as a secretary, advancing to the post of secretary general to the governor of Cyrenaica in 1929. He later served in similar high posts in Colonie dell'Africa Orientale. His writings include *La Tripolitania della fine dalla guerra mondiale all'avvento del fascismo* (1937). He died 9 January 1939. *Chi è*, 1931, 1936, 1940, 1948; *Rivista delle colonie* 13 (1939), pp. 13-15

Gable, Richard Walter, born 16 November 1920 at Joliet, Illinois, he graduated in 1942 from Bradley University and received his Ph.D. in 1950 from the University of Chicago for *A political analysis of an employers' association*. He was successively a professor of public administration and political science in Ohio State University, Stanford University, and the University of Southern California at David. From 1955 to 1957 he was a member of the University of Southern California's faculty team which assisted the University of Tehran Faculty of Law in establishing the Institute for Administrative Affairs. His writings include *Changing governors; the 1982-83 transition in California* (1983). AmM&WS, 1973 S, 1978 S; Note; WhoAm, 1974/75-1990

Gäbler-Kaündl, Ulrich, born 3 September 1941 at Villach, Carinthia, he received a Dr.theol. in 1969 at Zürich for *Die Kinderwallfahrten aus Deutschland und der Schweiz*. He was a professor of canon history, and *Rektor* in the Universität Basel. He served as a visiting professor at Amsterdam and Harvard. In 1996 he was awarded an honorary doctorate by Budapest University. His writings include *Huldrych Zwingli im 20. Jahrhundert* (1975). Kürschner, 1976-2001; WhoSwi, 1992&93, 1996&97, 1998&99

Gaborieau, Marc, born in 1937, he gained his *agrégation de philosophie* and was in 1987 an ethnologist and *directeur de recherche* at the Centre d'Etudes de l'Inde et de l'Asie du Sud in the Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales. His writings include *Minorités musulmanes dans le royaume hindou du Népal* (1977), *Le Népal et ses populations* (1978), and he edited and translated *Récit d'un voyageur musulman au Tibet* (1973). AnEIFr, 1995, 1997

Gabriel, Albert Louis, born 2 August 1883 at Cerisières (Haute-Marne), he graduated in architecture from the Ecole nationale des Beaux-Arts, Paris, and came to history of art by way of his 1908 appointment to the Ecole française d'Athènes, where he collaborated with the publication of the excavations at Delos. It was there that he had a chance to prepare his *licence ès lettres*, which was a prelude to his private researches about Rhodes, providing him with the material for his principle doctoral thesis, *La Cité de Rhodes*. After the war, during which he served as interpreter with the Division navale de Syrie, he rapidly established himself as an Orientalist. The year following a first mission to Anatolia, he was nominated a lecturer in history of art at Caen and in 1925 he became a professor at the Université de Strasbourg. Concurrently, he taught archaeology at Istanbul until 1930, when he became the first director of years of the

WOLFGANG BEHN, CONCISE BIOGRAPHICAL COMPANION TO INDEX ISLAMICUS: AN INTERNATIONAL WHO'S WHO IN ISLAMIC STUDIES FROM ITS BEGINNINGS DOWN TO THE TWENTIETH CENTURY: BIO-BIBLIOGRAPHICAL SUPPLEMENT TO INDEX ISLAMICUS, 1665-1980, VOL. I(A-G), LEIDEN 2004.

11 MARCH 2008

: 11411 : olurun	6	: 11411 : olrpn
: 1141111 : biliñlr	6	: 1141111 : blñlr
: 11411111 : yontñuru	7	: 1141111 : yntnru
: 114111111 : tbäsinrü	8	: 11411111 : tbsnrü
: 1141111111 : toñuzlu	10	: 114111111 : toñzlu
: 114111 : art	10	: 114111 : rt
: 1141111 : bolu	48	: 1141111 : boltu
: 11411111 : kiyik	74	: 11411111 : kyk
: 11411111111 : Taygüntan	103	: 11411111111 : Tygntn ve b.g.

-- G. Aydarovun basdırdığı *Irk bitig* "Fal kitabı"nda kelimelerin noktalanmasında da yanlışlıklar var. Şu yanlış noktalanmış kelimelerden bir kaçını gözden geçirmeği gerekli sanıyorum:

<i>Irk bitig</i> el yazmasında	s.	G. Aydarov'un kitabında
: 11411 : 11411 : Tnsimn	1	: 114111111 Tnsimn
: 114111111 : rdmlig:mn	15	: 11411111111 : rdmlgmn
: 1141111111 : tokuzon	44	: 11411111111 : tokuz on
: 114111111 : kuş mn	6	: 1141111111 : kuşmn
: 114111111111 : uzuntonluğ	62	: 114111111111 : uz:tnlg
: 1141111111111 : bis	103	: 1141111111111 : biş
yigirmikâ		yigrmikâ
: 11411111111111 : tilkü yimis	70	: 11411111111111 : tilkü yimiş

TÜRK DİLİ ARAŞTIRMALARI YILLIĞI

BELLEĞEN 1993

Ankara-1995, s.135-139.

21 NISAN 1996

MARYAM APA'NIN ARDINDAN

Annemarie von Gabain

(4. 7. 1901 - 15. 1. 1993)

Durdu FEDAKÂR

Türkoloji araştırmaları içerisinde oldukça özel bir yeri olan ve Willi Bang-Kaup'un ölümünden sonra Alman türkolojisinin başı olarak kabul edilen Annemarie von Gabain¹ veya öğrencileri, arkadaşları, yazıştığı kimseler ve yakın çevresince bilinen adıyla *Maryam Apa*, 15 Ocak 1993 Cuma günü, 92 yıllık hayatı içerisinde önemli bir yere sahip olan ve kendisi tarafından sık sık çalışmaları için en uygun şehir olduğunu vurguladığı Berlin'in Nikolassee semtindeki "Leopald Evi" adlı yaşlılar evinde hayata gözlerini yumdu.

Annemarie von Gabain 4 Temmuz 1901 tarihinde, bugün Fransa sınırları içerisinde yer alan, Mörchingen (Lothringen)'de doğdu. Babası, Arthur von Gabain'in Hugonotte (önceki yüzyıllarda Fransa'da dinî takibata uğrayarak büyük kısmı Almanya'ya sığınan Fransız Protestanlarına verilen ad) asıllı bir aileden geliyor olmasına karşılık, kendisi, Katolik olan annesinin inancını benimsedi. Annemarie von Gabain ve ailesi babanın mesleği -binbaşı, daha sonra general-dolayısıyla sık sık yer değiştirmiştir. Okul yıllarını Mainz ve Brandenburg ander Havel'de geçiren Annemarie von Gabain, Üniversite öğrenimi için Berlin'e giderek orada matematik ve fen bilimlerine kayıt yaptırmıştır. Bir süre matematik ve fen bilimleri öğrenimini sürdüren Annemarie von Gabain, bu arada yapmış olduğu

¹ Annemarie von Gabain'in ölümünden sonra hakkında çıkan yazılar içerisinde görebildiklerimiz: Klaus Röhrborn und Wolfgang Veenker, "Annemarie von Gabain (1901-1993)", *Ural-Altaysche Jahrbücher*, Neue Folge 12 (1993), 1-4; Hasan Eren, "Annemarie von Gabain (1901-1993)", *Türk Dili*, 495 (1993), 213-215; Mehmet Ölmez, "Annemarie von Gabain (1901-1993)", *Türk Dilleri Araştırmaları*, 3 (1993), 289-292; Denis Sinor, "In Memoriam Annemarie von Gabain", *PIAC Newsletter* 21 (1993), 2-3; Klaus Röhrborn, "Annemarie von Gabain (1901-1993)", *Turkish Linguistics Post*, 7 (1994), 2-3; Peter Zieme, "In memoriam Annemarie von Gabain (4.7.1901-15.1.1993)", *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, 144 (1994), 239-249; Jens Peter Laut, "Annemarie von Gabain (4.7.1901-15.1.1993)", *Türk Dilleri Araştırmaları*, 4 (1994), 5-10.

TÜRK DİLİ ARAŞTIRMALARI YILLIĞI

BELLETEN 1993

Ankara-1995, s. 141-182.

24 NISAN 1996

ANNEMARIE VON GABAIN'İN ESERLERİ

Nuri YÜCE

1928

1. (Bang ile): *Ein uigurisches Fragment über den manichäischen Windgott* [=Mani rüzgâr tanrısı hakkında uygurca bir yazı parçası]. —UJb 8 (1928), 248-256.
2. (Ta.) Köprülü Zâde Mehmed Fuad: *Les origines du Bektachisme* [=Bektaşiliğin aslı]. —UJb 8 (1928), 465.

1929

3. (Bang ile): *Türkische Turfan-Texte I. Bruchstücke eines Wahrsagebuches* [=Türkçe Turfan metinleri I. Bir fal kitabından parçalar]. —SBAW 15 (Berlin 1929), 1-30 (241- 268). [Bk.1972: Nr. 213].
4. (Bang ile): *Türkische Turfan-Texte II: Manichaica* [=Türkçe Turfan metinleri II: Manichaica]. —SBAW 22 (Berlin 1929), 411-430. [Bk.1972: Nr. 213].
5. (Ta.) Raquette, G.: *English-Turki dictionary* [=İngilizce-Doğu Türkçesi sözlük]. Lund, Leipzig 1927. —UJb 9 (1929), 458.
6. (Ta.) Raquette, G.: *The accent problem in Turkish* [=Türkçe'de vurgu meselesi]. Lund, Leipzig 1929. —UJb 9 (1929), 458-459.
7. (Ta.) Müller, F. W. K.: *Ein uigurisch-lamaistisches Zauberritual aus den Turfanfunden* [=Turfan buluntularından bir uygur lamaist büyü usûlü]. Berlin 1928. —UJb 9 (1929), 459.

1930

8. *Ein Fürstenspiegel. Das Sin-yü des Lu Kia* [=Prensler için bir görgü kitabı (siyasetname). Lu Kia'nın Sin-yü'sü]. (Dissertation v. 30. 07. 1930) [=Doktora tezi]. —MSOS Abt. 2, Jg. 33 (1930). Berlin 1930. 82 S.

Haberleşme üyelerimiz : 5

ANNEMARIE VON GABAIN

Türk Dili'nin bu sayısında okurlarımıza tanınmış Alman türkoloğu Bayan Prof. Dr. Annemarie von Gabain'i sunmak istiyoruz.

09 HAZİRAN 1995

Türk Dil Kurumu'nun 25. yıl dönümünde Yönetim Kurulumuzca haberleşme üyeliğine seçilen Prof. von Gabain, eski Türkçe ve en çok Uygurca alanındaki çalışmalarıyla uluslararası büyük bir ün kazanmıştır. Aşağıda belirtildiği gibi, eski Türk dilleriyle ilgili çalışmaları yanında arasıra çağdaş Türk dilleri üzerinde de durmuştur.

Profesör Annemarie von Gabain Mörchingen'de doğmuştur (1901). Yüksek öğrenimini Berlin Üniversitesinde yapmıştır. Üniversitede tamnmış sinolog Prof. O. Franke'nin yönetimi altında çalışarak sağlam bir sinoloji kültürü almıştır. Franke'nin yönetimi altında meydana getirdiği doktora tezi de sinoloji alanıyla ilgilidir. Von Gabain, Berlin Üniversitesinde Franke'nin dersleri yanında Prof. W. Bang'ın derslerine de devam etmiş ve sinoloji alanında kazandığı bilgi ve kültürünü türkoloji alanında değerlendirmiştir.

Prof. Bang'ın Turfan kazılarında elde edilen Uygur yazmaları üzerinde sürekli araştırmalar yaptığını biliyoruz. Eski Türkçe yazmaların işlenmesinde sinoloji yararlı bir yardımcı disiplindir. İşte Prof. Bang, bu bakımdan öğrencisi von Gabain ile iş birliği yaparak Uygur yazmalarının işlenmesinde onun sinolojisi kültüründen yararlanmıştı. Turfan'da ele geçirilen Uygur yazmalarının güzel bir seri içinde işlenmesi bu iş birliği sonunda gerçekleşmiştir. Bu iş birliği Prof. Bang'ın ölümüne kadar sürmüştür. Ancak, Prof. Bang'ın beklenmedik ölümü (1934), Prof. von Gabain'in Uygur yazmaları üzerindeki çalışmalarını aksatmamıştır. Prof. Bang'a karşı derin bir bağlılık duyan Prof. von Gabain Berlin Akademisindeki eski Türkçe ve Çince yazmaların işlenmesine büyük bir gayretle devam etmiş ve türkolojiye yeni yeni yayınlar kazandırmıştır.

Prof. von Gabain 1935-1937 yılları arasında Ankara'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde sinoloji profesörü olarak görev almıştır. Ankara'dan ayrıldıktan sonra Berlin Üniversitesinde Türk dili öğretimini üzerine alan Prof. von Gabain, ikinci cihan savaşının sonuna kadar bu görevde kalmıştır. Büyük savaşın sona ermesi üzerine Hamburg Üniversitesinde Türk dili profesörlüğüne tayin edilmiştir.

Prof. von Gabain'in ilk yayımları, *Türkische Turfan-Texte* serisinde çıkmıştır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, bu yayınlarda Prof. Bang, von Gabain'in yardımından yararlanarak, Turfan kazılarında bulunan Uygur yazmalarını bilim çevrelerine sunmuştur. Prof. von Gabain'in büyük çalışmalarından biri *Briefe der uigurischen Hüen-tsang-Biographie* (Berlin, 1938) adı altında çıkmıştır.

Uygur yazmaları üzerindeki sürekli çalışmalarına dayanan Prof. von Gabain, 1941 de türkolojiye büyük bir eser kazandırmıştır. *Altürkische Grammatik* (Leipzig, 1941) adını taşıyan bu eser, türkoloji alanında çalışanlar tarafından büyük bir ilgi ile karşılanmıştır.

Prof. von Gabain'in "eski Türkçe" alanında birçok yazıları daha vardır: *Die Verbformen auf -n im Uigurischen* (Annali N. S. I, 299-304), *Die Natur des Prädikats in den Türksprachen* (Körösi Csoma-Archivum III, 84-94), *Altürkisches Schrifttum* (Berlin, 1948), *Über Ortsbezeichnungen im Altürkischen* (Studia Orientalia XIX, Helsinki 1950)...

"Eski Türkçe"ye tahsis edilen bu çalışmalara ek olarak, Prof. von Gabain'in çağdaş Türk dilleri üzerinde çalıştığını da söyleyebiliriz. Onun bu alanda verdiği en büyük eser, 1945 te çıkan Özbekçe grameri'dir (*Özbekische Grammatik*, Leipzig, 1945).

Yukarıda Prof. von Gabain'in türkoloji alanındaki belli başlı yayın ve yazılarını özetlemeğe çalıştık. Bu küçük özetin, onun çalışmaları üzerine açık bir fikir verdiğini sanıyoruz.

T. D. K.

D. 841

**In memoriam Annemarie von Gabain
(4. 7. 1901–15. 1. 1993)**

Von PETER ZIEME, Berlin

ANNEMARIE VON GABAIN oder MARYAM APA, wie die meisten Schüler, Freunde und Fachkollegen sie nennen durften, ist von uns gegangen. In die Trauer um sie mischen sich Gedanken der Freude und der Dankbarkeit, sie als Lehrerin gekannt und von ihr Rat und Ermutigung erhalten zu haben. Ihr Leben hatte sie, das darf man ohne Übertreibung sagen, der Wissenschaft geweiht.

In manchen Gesprächen, sei es in Anger, wo ANNEMARIE V. GABAIN nach ihrer Emeritierung in Hamburg ihren letzten Wohnsitz hatte, oder in Berlin, wo sie die letzten Monate verlebte, wehrte sie bescheiden ab, ihre Memoiren zu schreiben, geschweige denn zu veröffentlichen. Sie, die immer offen ihre Meinung gesagt hatte, hätte in einem solchen Buch uns Nachgebliebenen interessante Einzelheiten aus Leben und Werk von Wissenschaftlern und anderen Personen mitteilen können. Erzählt hat sie einiges über die Gelehrten, mit denen sie am Beginn ihrer Laufbahn noch persönlichen Kontakt gehabt hatte, und einiges an persönlichen Erinnerungen hat sie auch veröffentlicht, so über ihre Jahre mit WILLI BANG, ihrem Lehrer, anlässlich seines 100. Geburtstages, oder über die erste Generation der Turfan-Forscher, als 1987 eine Berliner Tagung der Gründung der Orientalischen Kommission an der Berliner Akademie gedachte¹.

Geboren wurde A. v. GABAIN am 4. Juli 1901 in Mörchingen (Lothringen). Der Vater, Arthur von Gabain, war hugenottischer Abstammung und diente als Major, später als General der Infanterie. Die Mutter war katholisch, und von daher bekannte sie sich zu einem „Katholizismus als seelisch vertiefter Religiosität“, wie sie selbst in ihrem kurzen Lebenslauf schrieb. Die aufgeschlosse-

¹ Vgl. den daraus hervorgegangenen Tagungsband: *Ägypten Vorderasien Turfan. Probleme der Edition und Bearbeitung altorientalischer Handschriften*. Hrsg. von H. KLENGEL und W. SUNDERMANN, Berlin 1991.

14 NISAN 5753

SONNENBRILLEN
SONNENBRILLEN

Geceleri yıldızları saymakla vakit geçiriyorum,
Modası geçmiş şarkılar yine dudaklarımda.
Yeşil mantolu bir kız geçti önümden
Sanki sen varsın yanımda.

Yıllar geçiyor, sen de yalnızsın, benim gibi
Oralarda nasıl vakit geçiriyorsun bilemem ki?
En güzel şarkılar söyleniyor radyoda
Sensiz dinleyemem ki?

ŞAHİNKAYA DİL — (Anlatır, hüznü) “Mektup” yaşanmış ya da yaşanmaya hazır bir şeylerin şiidir bir yerde. Yaşamak aslında hayal etmektir. Hatıralar, hayaller, düşler, öfkeler, çağıl çağıl sularca akıp gidiyor şu an gözlerimin önünden. Yıl 1990. Ankara'dayım. Saçlarım ağarıp dökülmüş. Gereği kadar yıpranmış beden, yaralı bir ruh kalmış o eski Ben'den geriye...

O şimdi nerelerde, bilir miyim? O beni hatırlar mı, nereden bilebilirim? Sanırım, hayattadır, yaşantısı değişmiştir. Ben ise, çocukluğa karışmış bir adamım. Şairliğim sürüyor sürmesine, ama o adam değilim artık... Birdenbire çıkıp gelirse karşıma, o yıllar önceki coşkuları, esintileri yaşamak mümkün mü?

Her şey hatıralarda kaldı artık. Her şey hatıralarda, o sahil kentinde ve Ahır dağlarının yamacına bakan yerlerde. Maraş'ta, Ankara'da... Ama ben, şu an

Yine seni düşünüyorum iki gözüm,
Yağmurlu, karlı geceler sonu...

Türk Dili, sayı: 495, Mart-1993,

s. 213-215

10.127

MADDE 197
SONRASI
1997

ANNEMARIE VON GABAIN

(1901 - 1993)

PROF. DR. HASAN EREN

1993 yılının ilk ayında Alman Türkolojisi ağır bir yitik verdi. Türklük bilimi ve özellikle eski Türkler ve dilleri alanında değerli çalışma ve yayınlar yapmış olan Prof. Dr. Annemarie von Gabain, 15 Ocak 1993 günü Berlin'de yaşama gözlerini yumdu.

Prof. Annemarie von Gabain 4 Temmuz 1901'de Mörchingen'de doğmuştur. Orta öğrenimini bitirdikten sonra Berlin Üniversitesinde tanınmış Sinolog Otto Franke'nin yanında çalışmış, onun derslerine ek olarak Türkolog Wilhelm Bang'ın derslerine de devam etmiştir. Turfan kazılarında bulunan Uygur yazmaları üzerinde çalışan Bang, Gabain'in Sinoloji bilgisinden yararlanmıştı. Uygurca yazmaların işlenmesi. Bang ile Gabain arasındaki ortak çalışmalar sonunda gerçekleşmiştir. Bu yazmaları Bang, Gabain ile ortak bir çalışma yaparak *Türkische Turfantexte* adı altında yayımlamıştır (6 bölüm, 1929-1934). *Analytischer Index zu den fünf ersten Stücken der türkischen Turfantexte* (1931) adlı eser de bu ortak çalışmaların bir ürünüdür.

Bang'ın ölümü (1934), Gabain'in Uygur yazmaları üzerindeki çalışmalarını aksatmamıştır. Berlin Akademisindeki eski Türkçe yazmaların işlenmesini büyük bir çaba ile sürdüren Gabain, bu dizide yeni yayınlar yapmıştır (VIII, 1954; IX, 1958, W. Winter ile birlikte; X, 1959, T. Kowalski ile birlikte). Bunlardan başka, F. W. K. Müller'in *Uigurica* adlı eserinin IV. kitabını da yayımlamıştır (1931).

Gabain'in Eski Türkçe ve Uygurca alanında birçok çalışması daha vardır: *Uigurische Studien* (*Ungarische Jahrbücher* X, 1930, W. Bang ile birlikte); *Die uigurische Übersetzung der Biographie Hüen-tsangs* (1935); *Briefe der uigurischen Hüen-tsang Biographie* (*Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften* 29: 371-415, 1938); *Alt-türkisches Schrifttum* (1950); *Die Frühgeschichte der Uiguren* (1952).

Gabain'in Eski Türkçe ve Uygurca alanındaki en büyük eseri *Alt-türkische Grammatik* (Leipzig 1941, 2. bas. Wiesbaden 1950, 3. bas. Wiesbaden 1974)'tir.